

LEVÉLSZEKRÉNY.

A bélyegzők kérdéséhez. Régi könyvek gyűjtői sokszor jönnek zavarba egy-egy könyv megvásárlása alkalmával a könyvben lévő pecsét miatt. Ha a pecsét világosan megmondja magáról, hogy mely közkönyvtárnak a pecsétje, a könyvgyűjtő könnyen dönthet, hogy a pecsét dacára is megveszi-e a könyvet vagy sem. Ha a pecsét magánember könyvtárának a pecsétje, ez esetben is a legtöbbször könnyen el tudja dönteni, hogy a könyvet minden kockázat nélkül megvásárolhatja-e vagy sem, mert ha a könyvtár tulajdonosa már meghalt és köztudomású, hogy könyvtára piacra került, a könyvtára pecsétjével ellátott egyes könyvek nyilván forgalomban vannak. Ugyanez áll a könyv tulajdonát jelentő kéziratos bejegyzésekre, autogramokra is. Ha a könyvben külföldi bélyegző van, például moszkvai vagy szentpétervári könyvtári bélyegző, a könyvgyűjtő ezeket szintén minden aggodalom nélkül megvásárolja, mert köztudomású, hogy a bolsevikiek sok műkincset és könyvet értékesítettek külföldön. De nemcsak oroszországi eredetű könyvtári bélyegzős könyveket vásárol meg nyugodtan, hanem olyan országokból származó könyvtári bélyegzős könyveket is, melyeknek területére a világháború alatt az osztrák-magyar hadsereg bevonult. A háború alatt és után sok könyvgyűjtő a harctérről hazatért barátaitól számos olyan könyvet kapott vagy vásárolt, amelyek egy-egy ellenséges állam valamely könyvtárának a pecsétjével voltak ellátva. Ezek — a legtöbb esetben találmra kiválasztott ócskaságok, értéktelen könyvek (értékesebbről nem hallottam) — hadi zsákmányok voltak és senkinek sem volt a legcsekélyebb aggálya sem aziránt, hogy ezeket a könyveket ajándékba elfogadhatja, vagy megvásárolhatja. Egyébként az antikváriusok legnagyobb része is aggályosan ügyel arra, hogy olyan könyvet, amelyben valamely magyarországi nyilvános könyvtárnak a bélyegzője van, forgalomba hozzon, mert hiszen ez esetben könnyen összeütközésbe jöhet a büntetőtörvénykönyvvel. Vannak azonban bélyegzők, amelyek nem mondják meg világosan, hogy mely könyvtárból származnak. Három évvel ezelőtt például nagyon sok olyan könyv volt a könyvpiacra, amelyeken *Ex Libris Facultatis Theologicae*, anilinfestékes, egysoros bélyegző volt látható, annak elárulása nélkül, hogy milyen akadémiának vagy egyetemnek a fakultásáról, illetőleg könyvtáráról van szó. E sorok írója, amikor e könyvek a piacon feltűntek, érdeklődött könyvtáraknál és antikváriusoknál, majd a Budapesti Hírlapban vetette fel a kérdést, hogy ismeri-e valaki ezt a bélyegzőt? S a kérdésre egyik vidéki református teológia érdemes könyvtárnoka adta meg a választ, hogy ez a

bélyegző a budapesti Egyetem Theológiai Fakultásának a bélyegzője. Kiderült, hogy a Theológiai Fakultás fölös példányait szabályszerűen értékesítette, de mert nem volt bennük a tulajdonjogot, illetőleg a tulajdonost kétségtelenül kifejező pecsét, szükségtelennek tartotta, hogy duplum bélyegzőt is üssön a könyvekbe. Ha könyvtári pecséttel ellátott könyvek forgalomba kerülnek, a bélyegzőt ajánlatos megsemmisíteni, a bélyegző megsemmisítéséről könyvtárosi és antikváriusi szakköröket értesíteni és új bélyegzőt csináltatni. Helyesebb azonban még ilyen esetben is az értékesített fölös példányoknak duplum-bélyegzővel (duplum venditum) való ellátása, mert a bélyegző megsemmisítése előtt is forgalomba kerülhettek, illetéktelen úton, oly könyvek, amelyeknek kiselejtezésére a könyvtár vezetősége nem gondolt.

TR. Z.

A könyvcsonkítás — kompromittáló adatoknak minden felkutatható példányból való eltűnése céljából — nem új keletű. Már a XVIII. századból is idézhetünk rá példát: TÓTFALUSI KIS MIKLÓS felett ENYEDI ISTVÁN nagyenyedi theológiai tanár tartott halotti prédikációt. Ennek a prédikációnak „a TÓTFALUSIRA vonatkozó része úgy a kolozsvári ref. kollégium, mint az erd. múzeum példányaiból ki van szakítva, még pedig hitem szerint szándékosan” — írja CSERNÁTONI GYULA „TÓTFALUSI KIS MIKLÓS helyesírási újításai” c. tanulmányában. (Erd. Múz., VIII. 1891. 35. l.) Ez abból következtethető, hogy az Erdélyi Múzeum példánya a GR. KEMÉNY JÓZSEF gyűjteményéből került s az általa nagy gonddal felkutatott s egybeállított „Halotti Beszédek Tára”-nak XIX. kötetében foglaltatik, több egészen teljes halotti prédikációk társaságában. KEMÉNY JÓZSEFRŐL pedig, aki évek hosszú során át rendszeresen gyűjtötte és gondosan bekötötte a halotti beszédeket, nem lehet fölteni, hogy mindent el ne követett volna e csonka példány kiegészítésére vagy pótlására, ha ugyan teljesen épet kaphatott volna valahol. Ez minden utánjárásom mellett még eddig nekem sem sikerült... A szándékosságot még valószínűbbé teszi az, hogy ENYEDI ISTVÁN jóakarója és pártfogója volt TÓTFALUSINAK s így bizonyosan bővebben kiterjeszkedett életének és küzdelmeinek azon részleteire is, amelyeket többi kortársai elhallgatnak, vagy csak alig érintenek.“ A XVIII. században azonban a büntető törvénykönyv még nem intézkedett az ilyen bűncelekmények megtorlásáról.

T. Z.

Kérdés. A Compendium Hungariae Geographicum ad exemplar Notitiae Hungariae Novae Historico-Geographicae, *Matthiae Bel* c. műnek több kiadása jelent meg. A harmadik kiadás „Editio tertia avctior et correctior“ kétszer jelent meg „Svmtibvs Joannis Michaelis LANDERER“, „Posonii et Cassoviae“, először 1777-ben, másodszer 1779-ben, az „Editio quarta . . .“, „Posonii et Pestini“, 1792-ben. Az általam látott példányokban a frontispice-metszet általában ugyanaz, de nem pontosan fedik egymást. Barokk-szobában, karosszékekben, bársonydrapéria alatt ül egy férfialak, — az ablakon keresztül Pozsony vára látható. Ez a férfialak az 1777-i kiadás metszetén bajuszos, az 1779-i kiadásén bajusztalan, az 1792-i kiadásén bajuszos, parókás és sarkantyúscizmás. Egyéb apró eltérések is vannak a képen. Mi lehet a magyarázata e metszetek megbajusztalanodásának, illetve meg-